

4 DAOINE – TURASÓIREACHT AGUS TAITNEAMHACHT

4.1 RÉAMHRÁ

- 1 Soláthraítear measúnú sa chaibidil seo ar an bhforbairt a bheartaítear mar a leagtar amach i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den Ráiteas Tionchair Timpeallachta (EIS), i ndáil le gnéithe turasóireachta agus taitneamhachta. Baineann an fhaisnéis sa chaibidil seo le turasóireacht agus taitneamhacht i Limistéar Staidéir an Chabháin-Mhuineacháin (CMSA) faoi mar a shonraítear i gCaibidil 5, **Imleabhar 3B** den EIS. Ba cheart é seo a léamh i gcomhar le caibidlí eile den imleabhar seo den EIS, go háirithe **Caibidil 2**, chun tuiscint iomlán a fháil ar an tionchar féideartha ó thaobh pobal agus daonra agus ó thaobh na heacnamaíochta a bhaineann leis an bhforbairt a bheartaítear.
- 2 Déantar cur síos i gCaibidil 6, **Imleabhar 3B** den EIS ar shaghas agus ar réim iomlán na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear gnéithe de dhearadh na líne lasnairde (OHL) agus na túir. Soláthraítear cur síos fíorasach, de réir coda, ar an línebhealach ar fad inti. Cuirtear síos ar an línebhealach a bheartaítear sa chaibidil sin, trí bhailte fearainn agus uimhreacha túir a úsáid mar thagairt. Leagtar amach i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS na príomhoibreacha tógála a bheartaítear mar chuid den fhorbairt a bheartaítear.

4.2 MODHEOLAÍOCHT

4.2.1 Scóip an Mheasúnaithe

- 3 Ullmhaíodh an chaibidil seo den EIS de réir reachtaíocht agus threoir ábhartha an Aontais Eorpaigh agus na hÉireann, lena n-áirítear ceanglais larscríbhinn VI de Threoir an EIA agus de réir Sceideal 6 de *na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001* (arna leasú) agus comhlíontar ann na riachtanais ábhartha a shonraítear iontu. Tá scóip an mheasúnaithe bunaithe ar athbhreithniú ar an reachtaíocht, ar threoircháipéisí, ar EISanna eile, ar aiseolas ó chomhairliúchán poiblí, ó chomhairliúchán le húdaráis fhorordaithe, ó chomhairliúchán leis an mBord Pleanála (an Bord), agus ar bhreithniú maidir leis an dóchúlacht go dtiocfaidh tionchar suntasach aníos, ag féachaint don timpeallacht ghlactha agus do shaghas agus réim na forbartha a bheartaítear.
- 4 Measadh gur bhain na saincheistanna seo a leanas maidir le cúrsaí turasóireachta agus taitneamhachta le hábhar sa chaibidil seo den EIS de thoradh na tuairime scópála ón mBord (feic Aguisín 1.3, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS):
 - Dúirt Fáilte Éireann, ina cháil mar chomhlacht forordaithe, go gceapann sé, ó réamhanailís ar an *Preferred Project Solution Report (Tuarascáil um Réiteach*

Tionscadail Roghnaithe) (PPSR) (Iúil 2013) (feic Aguisín 1.2, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS), gurb í Slí Mhuineacháin an phríomhshócmhainn turasóireachta i gcóngaracht na forbartha a bheartaítear sa CMSA. Mhol siad fosta gur cheart na taitneamhachtaí agus na háiseanna breise turasóireachta sa cheantar ar a bhféadfaí dul i bhfeidhm a shainaitheint chomh maith agus féadfar iad sin a shainaitheint i gcomhairle le Fálte Éireann trí shonraí óna gCóras Inneachair Turasóireachta (TCS) a athbhreithniú.

- Dhearbhaigh Comhairle Contae Mhuineacháin nach bhfuil a dhath ar bith le cur aici leis na gnéithe a shainaitheint i gCaibidil 6 (Cúrsaí a bhfuil aghaidh le tabhairt orthu san EIS) den PPSR. Meastar go bhfuil na saincheisteanna a ardaíodh san aighneacht ó Fhálte Éireann an-chosúil leis na saincheisteanna turasóireachta a d'ardaigh Comhairle Contae Mhuineacháin roimhe seo le linn comhairliúchán réamhphleanála.
- Mhol Comhairle Chontae an Chabháin gur chóir crosbhóithre an Mhaí agus Lochán Leagha a chur san áireamh sa mheasúnú amhairc.

5 Dírítear sa chaibidil seo ar ghnéithe turasóireachta agus taitneamhachta mar atá siad i láthair na huaire agus ar an bhféidearthacht go sonrúfaí tionchar ar luach turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair de bharr na forbartha a bheartaítear i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin.

6 Agus na conclúidí sa mheasúnú seo á sroicheadh, breathnaíodh ar na suíomhanna agus na gníomhaíochtaí sin atá sainaitheanta i bhfoilseacháin agus a sainaitheint le linn an phróisis chomhairliúcháin phoiblí agus trí chuartheanna súimh ar an CMSA chomh maith. Is é is cuspóir leis an measúnú an tionchar sin ar dhócha go mbeidh tábhacht ag baint leis a shainaitheint agus bearta maolaithe a mholadh más féidir agus más gá.

7 Déantar cur síos ar mheasúnú ar ghníomhaíochtaí eile geilleagracha agus ar fhostaíocht sa CMSA i **gCaibidil 2** den imleabhar seo den EIS.

8 D'fhéadfadh go mbeadh tionchar sealadach indéreach ar láithreacha turasóireachta le linn chéim na tógála de bharr infheictheacht gníomhaíochtaí tógála agus cur isteach sealadach ar an trácht go príomha. Rinneadh measúnú ar an tionchar féideartha sin agus leagtar bearta maolaithe amach, nuair is gá, i **gCaibidil 11** agus i **gCaibidil 13** den imleabhar seo den EIS. Is beag tionchar a shonrófar de thoradh trácht cothabhála i rith oibriúcháin agus, dá bhrí sin, baineadh aon bhreithniú breise ar na cineálacha tionchair sin maidir le láithreacha turasóireachta amach as an measúnú seo.

9 Dírítear den chuid is mó sa mheasúnú ar an rogha conaire faoi mar a shainaitheint sa cháipéis, *Final Re-evaluation Report (Tuarascáil Athmheasúnaithe Deiridh) (FRR)* (Aibreán 2013) (feic Aguisín 1.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS), ina bhfuil an líne lasnairde a

bheartaítear suite ach ní phléitear an mórthimpeallacht lasmuigh den chonair seo i gceantar atá laistigh de 5 km ar a laghad d'imeall seachtrach na conaire.

4.2.2 Foinsí Faisnéise

10 Tá siad seo a leanas i measc na bhfoinsí faisnéise a úsáideadh chun an chaibidil seo a ullmhú:

- Faisnéis turasóireachta arna foilsiú ag Fáilte Éireann;
- *Treoirlínte maidir lena ndéileáiltear le turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta*, arna soláthar ag Fáilte Éireann mar chuid dá n-aighneacht chuig an mBord, atá luaite i **Rannán 4.2.1**;
- Faisnéis daonáirimh arna foilsiú ag Bord Turasóireachta Thuaisceart Éireann (NITB);
- Foilseacháin faisnéise agus suíomhanna gréasáin faisnéise ar thurasóireacht áitiúil lena n-áirítear Turasóireacht Mhuineacháin (www.monaghtourism.com), Turasóireacht an Chabháin (www.thisiscavan.ie) agus Réigiún na hAbhann Duibhe (www.visitblackwaterregion.com);
- Suíomhanna gréasáin eile a bhaineann le nithe is díol spéise nó áiseanna ar leith do thurasóirí (e.g. Bealaí Siúil na hÉireann i gcomhair faisnéise faoi Shlí Mhuineacháin, suíomh gréasáin Ghrúpa Comhshaoil Lochán Leagha suíomhanna gréasáin tithe lóistín agus nithe is díol spéise áitiúla);
- Pleananna Forbartha Náisiúnta agus Réigiúnacha;
- *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)*;
- *Plean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019*;
- Léarscáiliú agus grianghrafadóireacht ón aer de chuid Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI);
- Faisnéis arna cur ar fáil mar thoradh ar scópáil agus comhairliúchán i dtaobh tionscadail; agus
- Cuairteanna suímh chuig an CMSA.

4.2.3 Treoirínte Fháilte Éireann maidir lena nDéileáiltear le Turasóireacht i Ráiteas Tionchair Timpeallachta

- 11 D'fhorbair Fáilte Éireann na treoirínte sin chun measúnú ar thionscadail a éascú maidir leis an tionchar féideartha ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí agus meastar gurb iad na treoirínte sin an mhodheolaíocht measúnaithe is oiriúnaí lena húsáid le haghaidh an EIS seo. Déantar idirdhealú sna treoirínte idir tionscadail turasóireachta agus tionchar tionscadal eile a théann i bhfeidhm ar thurasóireacht (e.g. cáilíocht ceannphointe nó gníomhaíocht turasóireachta).
- 12 Moltar sna treoirínte gur cheart cur síos a dhéanamh ar thréithe na turasóireachta, nó na hacmhainní a choinníonn an turasóireacht sa cheantar ar dócha go mbeadh tionchar ag an bhforbairt a bheartaítear orthu faoi na ceanteidil: comhthéacs, tréith, tábhacht agus íogaireacht. Sonraítear iontu chomh maith go gcumhdófar an cur síos mionsonraithe agus anailís sa rannán ina ndéileáiltear leis an ábhar comhshaoil ábhartha de ghnáth – amhail '*Landscape*' (Tírdhreach). Ní gá ach na torthaí ábhartha maidir le tábhacht dhóchúil don turasóireacht, nó an tionchar dóchúil ar thurasóireacht a achoimriú sa rannán maidir le turasóireacht.
- 13 Agus na treoirínte sin á léirmhíniú, úsáideadh an cur chuige seo a leanas:
- Saintréithe na Forbartha a Bheartaítear: Nádúr agus méid na forbartha a bheartaítear sa chomhthéacs gur forbairt líneach í;
 - An Staid faoi Láthair: Tugtar aghaidh anseo ar chomhthéacs, ar thábhacht agus ar íogaireacht sócmhainní turasóireachta an cheantair trí phróifíl de bhonn turasóireachta an cheantair a chur ar fáil;
 - An Tionchar Féideartha: Breithniú ar an bhféidearthacht go sonróaí tionchar ar áiseanna turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair de bharr na forbartha a bheartaítear;
 - Bearta Maolaithe: Cur síos ar na bearta maolaithe; agus
 - Tionchar Iarmharach: Tionchar féideartha i ndiaidh beart maolaithe.

4.3 SAINTRÉITHE NA FORBARTHA A BHEARTAÍTEAR

- 14 Baineann an fhorbairt a bheartaítear le líne leictreachais lasnairde a thógáil ar struchtúir tacaíochta cruach laitíse den chuid is mó. Is iondúil go mbíonn an fhéidearthacht go sonróaí tionchar ar mheallacht agus luach taitneamhachta ceantair agus an tionchar gaolmhar ar líonta

agus ioncaim turasóireachta don cheantar sin i measc na saincheisteanna a thagann aníos i bhforbairtí líne lasnairde den chineál seo. Chuige sin, déantar breithniú sa mheasúnú ar chéimeanna tógála, oibriúcháin agus díchoimisiúnaithe na forbartha a bheartaítear.

4.4 AN STAID FAOI LÁTHAIR

4.4.1 Cur Síos ar na Príomhnithe is Díol Spéise agus Príomhthaitneamhachtaí do Thurasóirí sa Cheantar

- 15 Tá roinnt nithe is díol spéise do thurasóirí agus taitneamhachtaí i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin ina dtugtar raon éagsúil eispéiris turasóireachta a bhaineann go príomha le cultúr, le fámaireacht, le héiceolaíocht agus le gníomhaíochtaí amuigh faoin spéir. Cé go bhfuil tromlach na nithe is díol spéise do thurasóirí agus na dtaitneamhachtaí i gcóngarachta an línebhealaigh suite i gContae Mhuineacháin, tá Bearna agus Sliabh Lochán Leagha, atá suite i gContae an Chabháin, timpeall 2.1 km laistiar den fhorbairt a bheartaítear.
- 16 I bhFíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS, soláthraítear léarscáil mhionsonraithe maidir le tithe lóistín, nithe is díol spéise agus gníomhaíochtaí laistigh de 5 km den líne lasnairde. Fuarthas an t-ábhar sin ón bhfaisnéis a sholáthair Fáilte Éireann i mí Dheireadh Fómhair 2014. Léirítear ann an méid atá ag Fáilte Éireann ina bhunachar sonraí um Chóras Inneachair Turasóireachta ag pointe áirithe ama, ach ní hionann an léiriú sin agus gach gnó turasóireachta inti i gceantar faoi leith ar bith. Ní chuimsítear, mar shampla, soláthraithe lóistín do thurasóirí nach bhfuil cláraithe le Fáilte Éireann ann. Léirítear ann freisin na nithe is díol spéise agus na gníomhaíochtaí do thurasóirí i gContae Mhuineacháin, i gContae an Chabháin agus i gContae na Mí, faoi mar a saináithníodh iad i bhfoilseacháin arna gcur le chéile ag na heagraíochtaí áitiúla turasóireachta, Turasóireacht Mhuineacháin agus Turasóireacht an Chabháin. Tá na nithe is díol spéise agus gníomhaíochtaí ábhartha do thurasóirí a bhfuil cur síos déanta orthu san EIS seo teoranta do na príomh-áiseanna turasóireachta atá ina neas-chomhábhar i gcuid an CMSA den fhorbairt a bheartaítear, nó bainteach leis an gcuid sin.
- 17 Ón bhfaisnéis atá curtha ar fáil, seo a leanas na nithe is mó is díol spéise do chuairoteoirí arna saináithint ag Fáilte Éireann le haghaidh Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin:
- Loch Mucnú i gContae Mhuineacháin (suite timpeall 6.6 km soir ón líne lasnairde);
 - Slí Mhuineacháin (trasaíonn an líne lasnairde í);
 - Lochán Leagha i gContae an Chabháin (suite timpeall 2.1 km siar ón líne lasnairde); agus

- Páirc Foraoise Dhún an Rí i gContae an Chabháin (suite timpeall 3.8 km soir ón líne lasnairde).

4.4.1.1 Loch Mucnú (lonnaithe thart ar 6.6 km soir ón líne lasnairde)

- 18 Tá sé ráite ag Fáilte Éireann agus ag Turasóireacht Mhuineacháin le linn comhairliúcháin gurb í Páirc Foraoise Loch Mucnú an ní is mó is díol spéise do thurasóirí i gContae Mhuineacháin. Tá radharc ar Loch Mucnú le feiceáil i bhFíor 4.2.

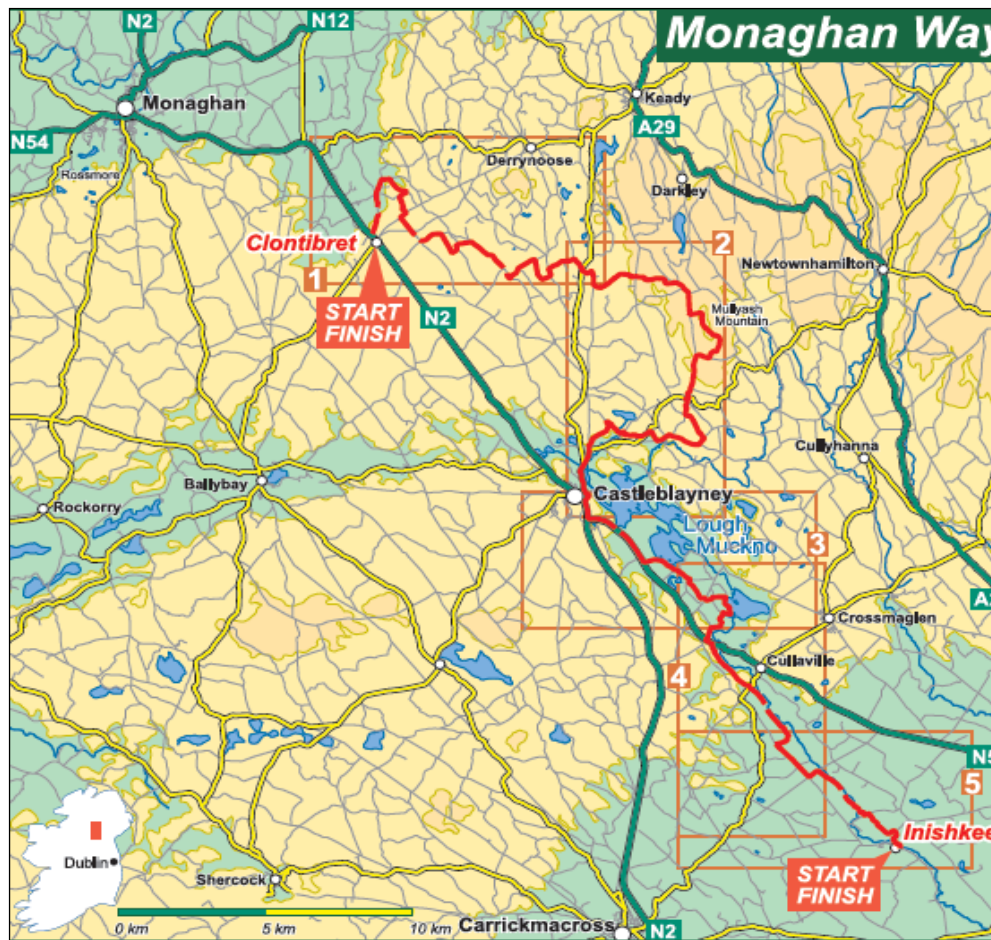
Fíor 4.2: Radharc ar Loch Mucnú

- 19 Tá Páirc Foraoise Loch Mucnú ainmnithe mar limistéar lena mbaineann ardluach taitneamhachta i bPlean Forbartha Contae Mhuineacháin 2013-2019 (CDP Mhuineacháin). Is é an loch is mó i gContae Mhuineacháin é agus is taitneamhacht thábhachtach i gceantar Mhuineacháin-Ard Mhacha é. Tá sé suite soir ón N2 ar imeall thoir Bhaile na Lorgan. Clúdaíonn an loch achar 325 heicteár nó mar sin. Tá roinnt láithreacha iascaireachta fadhbunaithe ar an loch. Tá stoic mhóra iasc i Loch Mucnú lena n-áirítear Bran, Ruán, Róiste, Hibridí, Cúramán, Péirse agus Liús. Tá garbhiascaireacht, géimiascaireacht agus slatiascaireacht liús ina ngníomhaíochtaí coitianta do thurasóirí timpeall an locha. Tá an loch ina ionad uiscepoirt agus is limistéar tábhachtach caitheamh aimsire í an fhoraois do na cuairteoirí. Tá Caisleán Hope, ar réadmhaoin stairiúil é, á úsáid anois mar óstán agus tá sé suite i gcóngarach Loch Mucnú.
- 20 Níl aon staitisticí ar fáil do i ndáil le líon na gcuairteoirí a théann go Loch Mucnú, ach tá sé aitheanta ag na gníomhaireachtaí turasóireachta mar cheann de na nithe is mó is díol spéise i

gceantar Mhuineacháin-Dheisceart Ard Mhacha. Tá sé aitheanta ag gníomhaireachtaí turasóireachta mar shuíomh ag a bhfuil cumas forbartha turasóireachta.

4.4.1.2 Slí Mhuineacháin (trasnaíonn an líne lasnaide í idir Túr 109 agus Túr 110)

- 21 Siúlbhealach líneach atá 64 km ar fad í Slí Mhuineacháin a thosaíonn i mBaile Mhuineacháin agus a chríochnaíonn i sráidbhaile Inis Caoin – áit bhreithe an fhile agus an úrscéalaí, Patrick Kavanagh. Taispeántar léarscáil léiritheach de Shlí Mhuineacháin i bhFíor 4.3.

Fíor 4.3: Léarscáil de Shlí Mhuineacháin

(Foinse: www.irishtrails.ie)

- 22 Is é atá sa chuid thuaidh de Shlí Mhuineacháin den chuid is mó, a shíneann ó dheas ón túsphointe, ná 44 km de chonair ar thaobh-bhóithre agus thart ar 9 km ar phríomhbhóithre. Téitear trí roinnt cosán agus píosaí gearra coillearnaí agus páirce freisin. Téann an chuid eile den bhealach tríd an iliomad tír-raon, lena n-áirítear taobh-bhóithre, stráicí gearra cois locha, feadh Abhainn Átha Féan agus feadh seaniarnróid as úsáid. Níl líon na gcuairteoirí ar fáil le haghaidh Shlí Mhuineacháin ach tá sí liostaithe mar cheann de na 44 siúlbhealach slímharcáilte

náisiúnta in Éirinn agus tá sí aitheanta ag Fáilte Éireann mar cheann de na sócmhainní turasóireachta is mó sa limistéar staidéir.

4.4.1.3 Lochán Leagha (lonnaithe thart ar 2.1 km siar ón líne lasnairde)

23 Sainaitnítear Lochán Leagha sa *Cavan County Development Plan 2014-2020 (Plean Forbartha Contae an Chabháin 2014-2020)* (CDP an Chabháin) mar limistéar lena mbaineann ardluach tírdhreacha agus comhshaoil. Tá sé suite in oirdheisceart Chontae an Chabháin idir Coill an Chollaigh agus Dún an Rí. Clúdaíonn sé achar de thart ar 3 km ar fad faoi suas le 1 km ar leithead agus tá sé suas le 344 méadar ar airde. Cionn is gurb é an pointe is airde in oirdheisceart an Chabháin é, tá sé ina mórdhíol áitiúil spéise do thurasóirí, go háirithe mar gheall ar na radhairc fhairsinge i ngach treo. Léirítear i bhFíor 4.4 na cineálacha radhairc atá ar fáil ó Lochán Leagha.

Fíor 4.4: Radhairc ó Lochán Leagha

24 Tá roinnt crann raidió agus cumarsáide air chomh maith de bharr a airde. Feictear líon feirmeacha gaoithe ar na hardtailte mórtimpeall ón áit seo. Is féidir páirceáil ag barr an tsléibhe in aice leis an láthair phicnicí agus le carraig an Aifrinn. Tá liosachán suite ar dheis ó charraig an Aifrinn. Tá gearrchuid siúlbealaí agus amharcphointí thart ar Lochán Leagha. Úsáidtear an limistéar faoi choinne cnocadóireachta, rothaíochta agus caitheamh aimsire ginearálta. Sainaitníonn Turasóireacht an Chabháin é mar ní is díol spéise in oirdheisceart an Chabháin.

4.4.1.4 Páirc Foraoise Dhún an Rí (lonnaithe thart ar 3.8 km soir ón líne lasnairde)

25 Tá Páirc Foraoise Dhún an Rí, atá timpeall 1 km ó thuaidh ó Dhún an Rí, ina cuid d'Eastát Cabra mar a bhí. Is le Coillte an choillearnach agus tá réimse flóra agus fána inti. Tá roinnt siúlbealaí agus conairí marcáilte sa pháirc chomh maith le háiseanna do chuairoteoirí.

4.4.1.5 Bailte agus Sráidbhailte

26 Tá líon nithe is díol spéise agus taitneamhachtaí áitiúla don daonra mórthimpeall i líon mór na mbailte agus sráidbhailte níos lú thart ar Chontae Mhuineacháin agus ar Chontae an Chabháin. Seo a leanas na cinn atá suite sa CMSA i bhfoisceacht na forbartha a bheartaítear.

- Sráidbhaile beag í Cluain Tiobrad atá lonnaithe in oirthuaisceart Chontae Mhuineacháin. Tá baint aici le suíomh níos mó inar troideadh cath idir Aodh Ó Néill agus Maor na Banríona Eilís I, Sir Henry Bagenal, sa bhliain 1595. Tugtar Cath Chluain Tiobrad ar an gcath seo de réir na staire. Tá séadchomhartha agus clár faisnéise a chuireann suíomh an chatha in iúl. Cuirtear timpeallacht foghlama, caifitéire agus áiseanna picnice ar fáil san Ionad Oideachais Fiadhúlra in aice le Cluain Tiobrad. Déantar mionchur síos i g**Caibidil 14** den imleabhar seo den EIS ar stair Chath Chluain Tiobrad.
- Tá Galfchúrsa Fearainn Pháirce Chaisleán Mannan ina bhfuil 18 bpoll suite i nDomhnach Maighean, a bhfuil comharthaí bóithre dó ar an mbóthar idir Carraig Mhachaire Rois agus Baile na Lorgan. Tá ballóga Chaisleán Mannan, a mhóta agus a bhábhún, fós le feiceáil.

4.4.2 Cur síos ar na Gníomhaíochtaí agus Imeachtaí Caitheamh Aimsire do Chuairoteoirí

27 Tá líon gníomhaíochtaí do chuairoteoirí ar fáil i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin faoi mar a léirítear i bhFíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS agus i roinnt foilseacháin áitiúla turasóireachta. Cé go bhfuil a lán gníomhaíochtaí faoi dhíon suite i mbailte agus i sráidbhailte, tá réimse éagsúil gníomhaíochtaí faoin aer ar fáil ar fud an dá chontae. Dírítear sa rannán seo ar na gníomhaíochtaí lasmuigh sin atá gar don línebhealach a bheartaítear.

4.4.2.1 Slatiascaireacht agus Lámhach

28 Tá go leor lochanna, aibhneacha agus sruthanna i gContae Mhuineacháin agus i gContae an Chabháin a bhfuil cáil orthu de bharr gach cineál slatiascaireachta, garbhascaireacht go

háirithe. Áirítear i measc na bpríomhlochanna agus aibhneacha iascaireachta i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear Loch Mucnú, Loch Éigis, Loch Feá, Loch Dheiscirt, Loch Raithní, Loch na Craobhaí, Loch Morn agus a gcrabh-aibhneacha. Tá roinnt ionaid slatiascaireachta fhadbhunaithe sa dá chontae chomh maith le réimse áiteanna iascaireachta a fhreastalaíonn ar riachtanais na n-iascairí ar fad. Is iad Béal Átha Beithe, Carraig Mhachaire Rois, Baile na Lorgan, Cluain Eois agus Muineachán na príomhionaid ach tá roinnt bailte agus sráidbhailte beaga a úsáidtear mar bhunionaid i gcomhair slatiascaireachta sa cheantar chomh maith.

- 29 Tá líon clubanna gunna sa dá chontae. Tá baint ag cuid mhór acu le clubanna slatiascaireachta. Is é Club Slaite agus Gunna Loch Éigis an club is mó sa cheantar ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear suite. Bíonn lámhach créphlátaí ar siúl ag ionad lámhaigh chréphlátaí Morn gar do Loch Morn.

4.4.2.2 Eachaíocht

- 30 Tá roinnt ionad eachaíochta agus stáblaí ar fud Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin. Tá Stáblaí Shenandoah suite gar don fhorbairt a bheartaítear. Ina theannta sin, bíonn gníomhaíochtaí eachaíochta agus marcaíochta ar siúl i go leor áiteanna tuaithe ar fud na gcontaetha agus is dócha go dtarlóidh siad i gceantair eile i gcóngarachta ghinearálta na forbartha a bheartaítear.

4.4.2.3 Gníomhaíochtaí Siúil, Rothaíochta agus Caitheamh Aimsire Eile

- 31 Mar a luadh cheana féin, bealach slímharcáilte í Slí Mhuineacháin atá suite in aice leis an bhforbairt a bheartaítear. I dteannta na conaire slímharcáilte ar leith sin, bíonn gníomhaíochtaí siúil, rothaíochta, teacht le chéile áitiúil agus caitheamh aimsire eile ar siúl ar feadh bóithre tuaithe níos ciúine i lonnaithe ar fud an limistéir. Is iad na háiseanna caitheamh aimsire pobail is gaire atá suite laistigh de 1 km den líne lasnairde ná CLG Dhroim Thamhain (suite thart faoi 330 m soir ó Thúr 150).

4.4.2.4 Aonach an Mhaí

- 32 Aonach traidisiúnta capall é seo a bhíonn ar siúl an 12 Lúnasa gach bliain. Creidtear go dtéann an t-aonach siar go dtí an bhliain 1608 agus b'fhéidir roimhe sin. Crosbhóithre é an Magh atá suite thart ar 3.8 km siar ó Dhún an Rí, Contae an Chabháin. Siocair gur aonach traidisiúnta capall é, trádáiltear capaill den chuid is mó agus déantar gníomhaíochtaí gaolmhara eile. Cé nach bhfuil aon uimhreacha sonracha i leith cuairteoirí ar fáil, is léir go meallann an t-aonach na céadta cuairteoir i rith an lae ar a mbíonn sé ar siúl.

4.4.2.5 An Tóstal 2013 agus Imeachtaí Eile

- 33 I rith na bliana 2013, chuir Fáilte Éireann tionscnamh turasóireachta náisiúnta chun cinn ar a dtugtar 'an Tóstal'. Léiríodh i bhfíoracha a d'fhoilsigh Fáilte Éireann le gairid le haghaidh an tionscnaimh seo go bhfuil méadú tagtha ar líon na gcuariteoirí thar lear ar an tír dá bharr, agus d'fhéadfaí go mbeadh an tionscnamh ina bhonn le haghaidh méadú ar chúrsaí turasóireachta amach anseo.
- 34 Eagraítear féilte áitiúla bliantúla eile i mbailte agus i sráidbhailte an limistéir staidéir.

4.4.3 Cur síos ar Sholáthraithe Lóistín

- 35 Tá réimse leathan cineálacha lóistín ar fud Chontae an Chabháin agus Chontae Mhuineacháin, agus tá formhór na dtithe lóistín suite sna príomhbhailte móra nó ar a n-imill. Chuir Fáilte Éireann sonraí ar fáil maidir leis na tithe lóistín cláraithe ar fad, atá léarscáilithe – feic Fíor 4.1, **Fíoracha Imleabhar 3C** den EIS.
- 36 Is iad na soláthraithe lóistín cláraithe is gaire don fhorbairt a bheartaítear ná Teach Tuaithe agus Feirm Oscailte Dhroim Thamhain (atá thart ar 330 m soir ó Thúr 222) agus Alice's Loft, ina bhfuil trí theachín féinfhrestail (atá thart ar 3 km soir ó Thúr 236). Tá Óstán an Lúir Mhóir suite thart ar 250 méadar siar ó dheas ón gclós stórála sealadach le haghaidh ábhar tógála agus tuairim is 8.5 km soir ó Thúr 207.

4.4.4 Luach na Turasóireachta don Cheantar

- 37 Tá luach na turasóireachta thar lear maidir le gach contae in Éirinn ar fáil ó staitisticí arna bhfoilsíú ag Fáilte Éireann i gcomhair na tréimhse 2012. Tá na fíoracha is déanaí ar fáil do 2012 le haghaidh Chontae Mhuineacháin agus Chontae an Chabháin curtha i láthair i gcomhthéacs an luach is airde agus an luach is ísle i d**Tábla 4.1** chun tásc a thabhairt ar luach na turasóireacht don cheantar laistigh de chomhthéacs níos leithne.

Tábla 4.1: Líon agus Luach na gCuariteoirí Thar Lear 2012

Contae	Cuariteoirí Thar Lear ('000)	Ioncam lena mBaineann (€m)
An Cabhán	80	22
Muineachán	46	11
Baile Átha Cliath (an Luach is Airde)	3,641	1,267
Longfort (an Luach is Ísle)	20	6

(Foinse: www.failteireland.ie)

- 38 Níl fíoracha maidir le turasóireacht bhaile le haghaidh gach contae ar fáil toisc nach mbailítear ach staitisticí maidir le cuairteoirí thar lear amháin. Mar sin féin, tugtar an tábhacht a bhaineann le turasóireacht bhaile chun suntais agus Fáilte Éireann ag meas go ndeachaigh turasóirí baile ar bheagnach naoi milliún turas agus gur ghin siad caiteachas pas beag níos lú ná €1.7 billiún in 2013.
- 39 Sa bhliain 2007, chuir Turasóireacht Mhuineacháin *Audit of Tourism Development Opportunities in County Monaghan: 2007-2013 (Iniúchadh ar Dheiseanna Forbartha Turasóireachta i gContae Mhuineacháin: 2007-2013)* i gcló agus sainaitníodh deiseanna forbartha sa cháipéis sin. Tá na forbairtí seo a leanas i measc na dtionscadal suaitheanta: Canáil Uladh; ionad uisce-spóirt canúnna ar Abhainnchóras an Droma Mhóir; ionad réigiúnach caitheamh aimsire amuigh ag Loch Mucnú; agus ionad uile-aimsire gníomhaíochta / eachtraíochta. Taobh amuigh de thionscadail shuaitheanta, sainaitníodh deiseanna eile bunaithe ar an méid seo a leanas: an táirge siúlóide; an táirge bogeachtraíochta; an táirge eachaíochta; an táirge slatiascaireachta; oidhreacht, comhshaol agus nithe spéise eile; táirge na n-ealaíon agus an chultúir; agus féilte agus imeachtaí.
- 40 Sainaitnítear forbairt na turasóireachta mar réimse tábhachtach um éagsúlú le haghaidh fiontair thalmhaíochta i bPlean Forbartha Contae an Chabháin agus i bPlean Forbartha Contae Mhuineacháin. Déantar trácht i bhfoilseacháin turasóireachta ar nós *Lonely Planet Guidebook for Ireland 2010*, ar tharraingteacht an cheantair ó thaobh “*an easpa turasóirí atá breá sásúil agus luas níos moille an tsaoil*” [Aistriúchán neamhoifigiúil].
- 41 Níl aon suíomhanna tionscadail shuaitheanta in aice leis an bhforbairt a bheartaítear. Tá go leor de na deiseanna eile dírithe ar fhorbairt bhreise na n-áiseanna atá ann cheana féin. Cé is moite de na táirgí siúlóide agus slatiascaireachta, tá formhór na n-áiseanna a sainaitníodh le haghaidh forbartha amach anseo taobh amuigh den cheantar ina bhfuil an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe.
- 42 In ainneoin na nithe is díol spéise atá le fáil i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin agus in ainneoin na ndea-nasc iompair atá ann le Baile Átha Cliath agus le Tuaisceart Éireann, is íseal a bhíonn an líon cuairteoirí ar oirthear Mhuineacháin agus ar oirdheisceart an Chabháin i gcomparáid le contaetha eile in Éirinn. Tá an dara líon cuairteoirí is ísle i réigiún an iarthuaiscirt ag Contae Mhuineacháin. Ina theannta sin, ní ghnóthaíonn Contae Mhuineacháin ach ioncam íseal ó na cuairteoirí sin i gcomparáid le contaetha eile. D’ainneoin na staitisticí a d’fhoilsigh Fáilte Éireann i gcomhthéacs líon agus ioncam cuairteoirí, tá an t-ioncam ó thurasóireacht ina fhoinsé thábhachtach ioncaim sna ceantair áitiúla ina dtuilltear é agus is cosúil go n-éireoidh sé níos tábhachtaí arís de réir mar a fhorbrófar táirgí turasóireachta tuaithe amach anseo.

4.5 TIONCHAR FÉIDEARTHA

4.5.1 Déan Faic

43 Is cosúil go bhfabhróidh agus go bhforbróidh forbairt turasóireachta agus taitneamhachtaí ar aon dul le treochtaí náisiúnta, suíomh gach ní is díol spéise agus taitneamhachta do chuariteoirí agus le straitéisí áitiúla. Mura ndéantar faic, ní bheidh tionchar ar bith ar thurasóireacht ná ar thaitneamhacht sa CMSA.

4.5.2 Céim na Tógála

44 Beidh tógáil na forbartha a bheartaítear, lena n-áirítear mionathruithe ar na línte lasnairde tarchuir 110 kV reatha, le feiceáil ag turasóirí i rith na tréimhse tógála, cé go gciallóidh cineál líneach na forbartha a bheartaítear, mar a shonraítear i gCaibidil 7, **Imleabhar 3B** den EIS, nach mairfidh tógáil na forbartha a bheartaítear ach tréimhse ghairid i gceantar amháin ar bith. Tá breac-chuntas ar an bPlean um Bainistiú Comhshaoil Tógála (CEMP) san EIS seo mar chuid d'Aguisín 7.1, **Aguisíní Imleabhar 3B** den EIS. Déantar tionchar amhairc na forbartha a bheartaítear le linn na tógála a phlé i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS. Beidh sé seo ina thionchar beag sealadach agus ní bheidh tionchar fadtéarmach suntasach ar bith aige ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí. D'fhéadfadh go gcuirfí isteach ar bhonn tréimhsiúil ar bhóithre áitiúla sa cheantar le linn na tógála ach déileálfar leis sin de réir plean bainistíochta tráchta faoi mar atá mionsonraithe i **gCaibidil 13** den imleabhar seo den EIS.

45 Beidh an clós stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear lonnaithe idir an L4700 agus an N2. Beidh an clós lonnaithe thart ar 10 m siar ó theorainn thoir Óstán agus Galfchúrsa an Lúir Mhóir, ach beidh an L4700 ina shuí idir é agus an tÓstán. Is é sin an t-aon ghné thurasóireachta amháin i gcomharsanacht an chlóis, rud a bheidh ina ghné shealadach den fhorbairt a bheartaítear. Déantar breithniú sna caibidilí eile den EIS seo ar an tionchar féideartha a d'fhéadfadh teacht as an gclós stórála le haghaidh ábhar tógála agus as oibríochtaí sa chlós (e.g. torann agus trácht). Ag féachaint do chineál na ngníomhaíochtaí a bheidh ar siúl ag an gclós agus dá ghaire atá sé d'Óstán agus Galfchúrsa an Lúir Mhóir, agus ag féachaint do na meastóireachtaí i gcaibidilí eile den EIS seo, ní mheastar go mbeidh aon tionchar diúltach ann ar thurasóireacht ná ar thaitneamhacht de bharr thógáil an chlóis stórála le haghaidh ábhar tógála a bheartaítear.

4.5.3 An Chéim Oibríoch

46 Moltar i dtreoirilínte Fháilte Éireann gur cheart cur síos a dhéanamh i rannán an tionchair thuartha maidir le suíomh, cineál, suntasacht, méadaíocht / méid na ngníomhaíochtaí nó na n-áiseanna turasóireachta ar dhócha go rachfar i bhfeidhm orthu.

- 47 Rinneadh breithniú ar na príomhshócmhainní turasóireachta a shaináithin Fáilte Éireann i gContae an Chabháin agus i gContae Mhuineacháin agus léiríonn próifíl turasóireachta an cheantair go bhfuil an chuid is mó de na nithe is díol spéise agus de na taitneamhachtaí do chuairoteoirí i bhfad i gcéin ón bhforbairt a bheartaítear, lena n-áirítear Loch Mucnú atá suite os cionn 6.6 km soir ón línebhealach agus Páirc Foraoise Dhún an Rí atá suite os cionn 3.8 km soir ón línebhealach. Bhí sé ina chuspóir le linn chéim roghnúcháin an bhealaigh formhór na bpríomhshócmhainní turasóireachta a sheachaint, agus drochthionchar suntasach a sheachaint freisin dá réir sin (feic **Caibidlí 5 agus 6, Imleabhar 3B den EIS seo**).
- 48 Cuireadh síos cheana ar chomhthéacs, ar thábhacht agus ar íogaireacht acmhainní turasóireachta agus taitneamhachta an cheantair atá ann. Ba í conclúid na tuairisce gurb í Slí Mhuineacháin an phríomhshócmhainn turasóireachta i gcóngarachta na forbartha a bheartaítear. Go háitiúil, is láithreacha le haghaidh gníomhaíochtaí do thurasóirí agus do chuairoteoirí iad Lochán Leagha, Páirc Foraoise Dhún an Rí agus na bailte agus sráidbhailte beaga. Is taitneamhachtaí iad don daonra áitiúil freisin. Is í an tslatiascaireacht an ghníomhaíocht is mó a mheallann turasóirí chuig an gceantar ina bhfuil an fhorbairt. Bíonn tóir níos lú ar ghníomhaíochtaí eile, mar shampla eachaíocht, siúl, rothaíocht, lámhach agus uiscespórt. Tá an fhéidearthacht ann go rachaidh an fhorbairt a bheartaítear i bhfeidhm ar na gníomhaíochtaí sin.
- 49 Cé go bhfuil nithe is díol spéise agus taitneamhachtaí eile ann do thurasóirí seachas na príomháiseanna turasóireachta, níl siad chomh íogair d'athrú i gcomparáid leis na príomháiseanna iad. Cé go mbaineann tábhacht leis an turasóireacht i gceantair áirithe de gach contae, is measartha íseal i gcomparáid le contaetha eile in Éirinn atá líon na ndaoine a thugann cuairt ar Chontae Mhuineacháin agus ar Chontae an Chabháin. Lasmuigh de nithe is díol spéise do thurasóirí, d'fhéadfadh an t-ioncam ón turasóireacht bheith ina fhoinsé thábhachtach ioncaim sna ceantair áitiúla ina dtuilltear é, go háirithe i gceantair thuaithe.
- 50 Cé go bhfuil acmhainneacht ann d'fhorbairt turasóireachta i gceantair thuaithe amach anseo san áit a bhfuil an fhorbairt a bheartaítear suite, tá an acmhainneacht sin bunaithe go ginearálta ar thuilleadh forbartha ar ghníomhaíochtaí agus ar tháirgí atá ann cheana, amhail slatiascaireacht, gníomhaíochtaí bunaithe ar uisce, siúl agus rothaíocht. Tá tírdhreach agus úsáid talún an cheantair ina fhachtóir tábhachtach maidir le forbairt turasóireachta toisc go soláthraíonn sé an timpeallacht i gcomhair na ngníomhaíochtaí a bhíonn ar bun sa cheantar.
- 51 Cé go bhfuil an tírdhreach mórthimpeall ina thimpeallacht thábhachtach faoi choinne gníomhaíochtaí, ní dócha go mbeidh drochthionchar suntasach ar an tslatiascaireacht, ar mhórghníomhaíocht turasóireachta í ar fud Chontae Mhuineacháin, siocair go mbraitheann tarraingteacht an cheantair don ghníomhaíocht seo ar cháilíocht an uisce agus ar stoic éisc. De thoradh bealach a roghnú go cuí, ní bheidh tionchar díreach ar lochanna ná ar aibhneacha ach

an líne a threorú amach ó na háiteanna seo. D'fhéadfadh tionchar indíreach a bheith ar an tslatiascaireacht ag céim thógála an tionscadail mura gcuirfear bearta maolaithe leordhóthanacha i bhfeidhm. Tugtar aghaidh i **gCaibidil 8** den Imleabhar seo den EIS ar an bhféidearthacht go dtruailleofaí an t-uisce. Déantar cur síos ar na bearta maolaithe a rachaidh i ngleic leis an tionchar féideartha.

- 52 Ní chuirfidh an fhorbairt a bheartaítear cosc díreach ar ghníomhaíochtaí turasóirí nó taitneamhachtaí feadh a bealaigh ach d'fhéadfaí laghdú ar thaitneamhacht amhairc ceantair áitiúil a bhrath mar laghdú ar tharraingteacht ceantair a úsáidtear le haghaidh gníomhaíochtaí a bhaineann le turasóirí agus taitneamhachtaí. Sonrófar tionchar amhairc díreach áitiúil ar chuid ghearr de Shlí Mhuineacháin mar go mbeidh an línebhealach le feiceáil go headrannach ón siúlbealach feadh cuid atá 2 km nó mar sin ar fad. Beidh na radhairc le feiceáil go ginearálta idir 0 m agus 400 m, ach beifear in ann radhairc eadrannacha níos faide a fháil suas le 1.5 km ón líne. Feicfear an líne san áit a dtrasnóidh sí an bealach idir Túr 109 agus Túr 110. Cé go mbeidh an líne lasnairde le feiceáil ó Lochán Leagha, laghdófar an fhéidearthacht i leith tionchar amhairc de bharr an fhaid san idirspás (thart faoi 2.1 km), na ngnéithe tírdhreacha agus na próifíle topagrafaíochta. Déantar mionchur síos air sin i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS. Is ann do roinnt lochanna slatiascaireachta cóngarach don fhorbairt a bheartaítear i dteannta gníomhaíochtaí agus limistéir thaitneamhachta eile lasmuigh, lena n-áirítear Slí Mhuineacháin agus láthair Aonach an Mhaí atá an-ghar don fhorbairt a bheartaítear. Cé go mbeidh codanna áitiúla den líne lasnairde infheicthe ó na ceantair sin agus d'fhéadfadh laghdú a bheith i dtaitneamhacht amhairc na gceantar sin ní dóigh go gcuirfidh sé cosc ar leanúint ar aghaidh na ngníomhaíochtaí ag na suíomhanna sin.
- 53 Toisc go rachaidh an fhorbairt a bheartaítear trí roinnt ceantar lena mbaineann íogaireacht tírdhreacha áitiúil agus éiceolaíochta, go sonrath, codanna gairide de Shlí Mhuineacháin, gar do láthair Aonach an Mhaí agus gar do Loch Morn, d'fhéadfadh tionchar indíreach, idir bheag agus mheasartha, a bheith aici ar tharraingteacht agus ar luach gaolmhar turasóireachta agus taitneamhachta na gceantar sin agus ceantar eile. Tá an méid tionchair a d'fhéadfadh a bheith ag an línebhealach ar thaitneamhachtaí éiceolaíochta agus amhairc na gceantar sin measúnaithe i **gCaibidil 6** agus i **gCaibidil 11** den imleabhar seo den EIS.
- 54 Toisc go bhfuil na cóiríochtaí, nithe agus gníomhaíochta is díol spéise turasóireachta is tábhachtaí, arna sainiúint ag Fáilte Éireann agus gníomhaireachtaí turasóireachta áitiúla, á seachaint, seachas Slí Mhuineacháin agus gur féidir leanúint de ghníomhaíochtaí gar don fhorbairt a bheartaítear, is féidir gurb idir beag agus measartha a bheidh an tionchar áitiúil ar an turasóireacht agus ar thaitneamhachtaí caitheamh aimsire agus ar ghníomhaíochtaí geilleagracha lena mbaineann a eascródh go díreach mar thoradh ar an bhforbairt a bheartaítear.

4.5.4 Díchoimisiúnú

55 Beidh an fhorbairt a bheartaítear ina cuid bhuan den bhonneagar tarchuir. Meastar go mairfidh an fhorbairt idir 50 agus 80 bliain. Bainfear é sin amach trí ghnáthchothabháil a dhéanamh ar an bhforbairt, í a athchóiriú más gá agus crua-earraí a athsholáthar nuair is gá. Níl aon phleananna leagtha amach maidir leis an líne lasnairde a dhíchoimisiúnú. Sa chás go ndéanfar cuid den bhonneagar a bheartaítear, nó an bonneagar ar fad, a dhíchoimisiúnú, bainfear gach túr, trealamh agus ábhar atá le díchoimisiúnú as an láithreán agus déanfar an talamh a atreisiú. Bheifí ag súil go mbeadh tionchar níos lú ná mar a bheadh le linn chéim na tógála agus nach mairfeadh an tionchar sin ach go gearrthéarmach.

4.6 BEARTA MAOLAITHE

56 Is í roghnú bealaigh an príomhbheart maolaithe a úsáideadh leis an drochthionchar suntasach a laghdú a d'fhéadfadh a bheith ag feidhmiú na forbartha a bheartaítear ar an turasóireacht agus ar thaitneamhacht, agus déantar an fhéidearthacht maidir le drochthionchar a rangú mar idir drochthionchar beag áitiúil agus tionchar áitiúil measartha. Seachas an línebhealach a chur i gceantar eile, a d'fhéadfadh tionchar suntasach níos mó a chruthú sa cheantar sin, ní féidir bearta maolaithe ar bith eile a úsáid. Breathnaítear ar roghanna eile bealaigh i **gCaibidil 5 agus i gCaibidil 6, Imleabhar 3B** den EIS.

4.7 TIONCHAR IARMHARACH

57 A luaithe a bhíonn an fhorbairt a bheartaítear i mbun feidhme, is féidir go mbeidh tionchar iarmharach áitiúil idir beag agus measartha ar an turasóireacht agus ar thaitneamhachtaí le sonrú.

4.8 IDIRCHUIDREAMH IDIR TOSCA COMHSHAOIL

58 Ba cheart an chaibidil seo a léamh i gcomhar le caibidlí eile den imleabhar seo den EIS, lena n-áirítear: **Caibidil 2** Daoine – Pobal agus Eacnamaíoch, **Caibidil 3** Daoine – Úsáid Talún, **Caibidil 6** – Flóra agus Fána agus **Caibidil 11** An Tírdhreach le tuiscint iomlán a fháil ar na príomhghaolmhaireachtaí idir na hábhair chomhshaoil sin.

59 Tagann na príomh-idirghaolmhaireachtaí féideartha uathu seo a leanas:

- **Caibidil 2** – Daoine – Pobal agus Eacnamaíoch – D'fhéadfaí go dtiocfadh laghdú beag ar an méid airgid a chaitheann turasóirí agus ar an ngníomhaíocht gheilleagrach ghaolmhar sna limistéir sin ina mbeidh an fhorbairt a bheartaítear lonnaithe.

- **Caibidil 11** – An Tírdhreach – Beidh an líne lasnairde le feiceáil ó roinnt codanna gearra de Shlí Mhuineacháin. D'fhéadfaí féachaint air sin mar ghné a laghdódh tarraingteacht an cheantair sin le haghaidh na turasóireachta agus na taitneamhachta.

4.9 CONCLÚID

60 Ní bheidh an tionchar ar thurasóireacht agus ar thaitneamhachtaí díreach, toisc nach gcuirfidh an fhorbairt a bheartaítear isteach go fisiceach ar láithreacha turasóirí ar bith. Meastar go mbeidh an tionchar diúltach féideartha ar thurasóireacht agus ar thaitneamhacht teoranta do thionchar amhairc áitiúil indíreach ar an tírdhreach i bhfoisceacht na líne lasnairde, cuid ghearr áitiúil de Shlí Mhuineacháin go príomha.